

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ

П.В. Нагорний¹, учень, 11-а клас

С.О. Полковниченко², к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

¹Чернігівська загальноосвітня школа I-III ступенів №19 Чернігівської міської ради

²Чернігівський національний технологічний університет

Мета роботи – дослідження сучасних тенденцій зовнішньої торгівлі України на європейському векторі з точки зору реалізації національних інтересів та обґрунтування шляхів їх захисту.

Завдання, які виконуються у ході дослідження:

- з'ясувати фактори формування та розвитку зовнішньої торгівлі України з Євросоюзом;
- визначити основні національні інтереси України у зовнішній торгівлі та критерії їх оцінки;
- проаналізувати динаміку та тенденції експортно-імпортних зв'язків України з ЄС;
- провести оцінку рівня реалізації національних інтересів України у зовнішній торгівлі з Євросоюзом;
- запропонувати можливі шляхи захисту національних інтересів України на європейському векторі зовнішньої торгівлі.

Об'єктом дослідження є зовнішня торгівля України з Євросоюзом.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних і практичних аспектів торговельно-економічних відносин України з ЄС з позицій реалізації національних інтересів.

Зовнішня торгівля є надзвичайно важливою для всіх країн світу, в тому числі і для України. Якщо ще в 2013 році, як в експорті, так і в імпорті, значно переважала торгівля з країнами СНД, то починаючи з 2014 року її частка різко впала. Сьогодні головними торговельними партнерами України є країни ЄС. У зв'язку з цим визначимо фактори формування та розвитку торговельних відносин України з Євросоюзом, які представлені на рис.1 на основі аналізу наукових джерел [1; 2; 3; 4].

Рис. 1. Фактори формування та розвитку зовнішньої торгівлі України з Євросоюзом

Аналіз показників зовнішньої торгівлі товарами України з ЄС протягом 1996-2016 рр. дозволив виділити основні етапи в динаміці її розвитку (табл.1).

Для того, щоб торгово-економічне співробітництво України з ЄС сприяло соціально-економічному розвитку держави, необхідно забезпечити дієвий механізм захисту національних інтересів. До національних інтересів України у зовнішній торгівлі відносяться: підвищення міжнародної конкурентоспроможності України; забезпечення реалізації її конкурентних переваг у міжнародному поділі праці; формування ефективної структури зовнішньої торгівлі (оптимізація товарної структури експорту та імпорту); забезпечення

збалансованої структури зовнішньої торгівлі; досягнення і підтримання позитивного сальдо зовнішньоторговельного балансу; захист внутрішнього ринку від зовнішніх шоків та загроз; створення надійної системи зовнішньоторговельної, а відповідно й економічної безпеки України.

Таблиця 1

Основні етапи розвитку зовнішньої торгівлі товарами України з ЄС

Період (роки)	Характеристика
1996-1998	– імпорт переважає експорт (спостерігається від’ємне сальдо); – експорт зростає, імпорт коливається
1999-2004	– експорт переважає імпорт; – позитивне сальдо збільшується; – обсяги торгівлі зростають; – ланцюгові темпи приросту експорту перевищують (за винятком 2002-2003 р.) аналогічні показники імпорту
2005-2009	– імпорт переважає експорт; – обсяги торгівлі зростають; – від’ємне сальдо зростає (за винятком кризового 2009 р.)
2010-2013	– сальдо залишається від’ємним; – експорт в 2010-2011 рр. зростає, а в 2012-2013 рр. – знижується, імпорт із року в рік зростає, хоча темпи приросту його скорочуються
2014-2016	– сальдо залишається від’ємним; – показники експорту коливаються: зростання змінюється падінням і знову незначним зростанням; імпорт спочатку різко скоротився, а у 2016 р. зріс; – експорт зменшився менше ніж імпорт

Оцінку реалізації національних інтересів у зовнішній торгівлі України з ЄС проведено за допомогою запропонованих в економічній літературі [5; 6; 7] індикаторів, до яких відносяться: коефіцієнт відкритості економіки; експортна квота; коефіцієнт покриття експортом імпорту; коефіцієнт імпортової залежності; частка сировини у товарному експорті; частка інноваційної продукції в експорті товарів; індекс концентрації експорту. Встановлено, що за період 2011-2016 рр. майже всі ці показники знаходяться в критичному стані, зумовленому в основному загальним критичним становищем української економіки. Проте за окремими індикаторами спостерігаються деякі позитивні тенденції. Запропоновано практичні рекомендації для покращення реалізації національних інтересів на європейському векторі, які спрямовані на удосконалення законодавства, запровадження інновацій та вдосконалення технологій, покращення інфраструктури, підвищення конкурентоспроможності продукції, підвищення рівня освіти і кваліфікації працівників, фінансову підтримку експортерів продукції тощо.

Висновок. В реалізації національних інтересів України на європейському векторі зовнішньої торгівлі спостерігаються тенденції, які створюють загрози зовнішньоторговельній безпеці, а саме: від’ємне сальдо зовнішньої торгівлі, висока експортна залежність, висока імпортна залежність, нерациональна товарна структура експорту (надмірний вивіз сировинних ресурсів; низька частка інноваційної продукції в експорті України) тощо. Зона вільної торгівлі з Євросоюзом не відкрила українським експортерам необмежений доступ на європейські ринки. Багато квот, встановлених на безмитний експорт агропродукції, Україна не заповнює взагалі, адже значна її частина не відповідає європейським санітарним нормам. При цьому обсяг квот на деякі групи товарів, наданих Україні, не відповідає її національним інтересам.

Важлива роль у захисті національних інтересів на європейському векторі зовнішньої торгівлі України відводиться державі. Ключовими напрямками зовнішньоторговельної політики повинні стати подолання сировинного характеру експорту продукції; підтримка розвитку експортних галузей (експортні субсидії; пільгове оподаткування; пільгові кредити тощо); гармонізація європейських стандартів, формування дієвої системи контролю якості та безпеки продукції та ін.

Список використаних джерел

1. Вірковська А.А. Асиметрії зовнішньоторговельних інтересів країн Європи: дис. ... канд. екон. наук : 08.00.02 [Електронний ресурс] / А.А.Вірковська; Терноп. нац. екон. ун-т. – Тернопіль, 2016. – 308 с. – Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/4517/1/dysertacia.pdf>
2. Мельник Т.М. Розвиток національної регуляторної політики в процесі становлення глобальної торговельної системи: автореф. дис ... д-ра екон. наук / Т. М. Мельник . – Київ: Б. в., 2009. – 35 с.
3. Сібекіна А.Ю. Перспективи розвитку економічної співпраці України з ЄС в умовах вільної торгівлі / А.Ю.Сібекіна // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Серія: Економічні науки. – 2015. – №5-6 (82-83). – С.97-104.
4. Стеблянко І.О. Зовнішня торгівля України з Європейським Союзом: стан, структура, перспективи / І.О. Стеблянко // Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Світове господарство і міжнародні економічні відносини. – 2016. – Т.24, Вип. 8. – С.69-76.
5. Коковський Л.О. Сучасні тенденції та актуальні проблеми зовнішньоторговельної безпеки України / Л.О. Коковський // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. – №11. – С.27-33.

6. Петрова Г.Є. Економічна безпека в зовнішній торгівлі України на сучасному етапі / Г.Є.Петрова // Економіка та держава. – 2007. – № 1. – С.22-26.

7. Ярчук Т.М. Зовнішньоторговельні інтереси та методичні інструментарії їх оцінки / Т.М. Ярчук // Ефективна економіка. – 2013. – №11. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2725>

Бібліографічний опис:

Нагорний П.В. Європейський вектор зовнішньої торгівлі України в контексті реалізації національних інтересів / П.В.Нагорний, С.О.Полковниченко // Новітні технології сучасного суспільства (НТСС-2017): науково-практична конференція (м. Чернігів, 1 грудня 2017 р.): тези доповідей. – Чернігів: ЧНТУ, 2017. – 134 с. – С.124-127.